РЕЗЮМЕ

Новото издание на „Регионални профили“ показва както устойчивите различия между областите в страната, така и различните модели, чрез които регионите постигат икономически и социални успехи.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Различни икономики, сходни успехи: столицата води, Варна и Габрово я следват

София (столица) води общото икономическо класиране, следвана от Варна и Габрово. В челната четворка е и София (област), а непосредствено след нея се нареждат Бургас и Пловдив. Различният профил на водещите области показва, че високите позиции могат да се постигнат чрез услуги и голям градски пазар, но и чрез индустрия, производствени връзки и инвестиции. Позициите след челото са по-разнообразни: след първите шест области влизат както големи производствени центрове, така и по-малки области. Това подсказва, че икономическото сближаване зависи от способността на местните предприятия да създават връзки с доставчици и работници отвъд няколко водещи сектора. Самото наличие на големи работодатели не гарантира устойчив и широк растеж на доходите. Разликата между водещите и последните позиции напомня, че националният растеж не се превръща автоматично в еднакви възможности по региони.

След първите шест области класирането продължава с Русе, Перник, Благоевград и Враца. В тази част на подреждането се срещат както региони с разнообразна икономическа база, така и области, чийто резултат се опира на отделни силни сектори. Общото им място зависи от това дали производството се подкрепя от доходи, активен трудов пазар и инвестиции.

Икономическите различия остават големи, но лидерите не са едни и същи навсякъде

От средата към края на класирането се вижда постепенно натрупване на затруднения, а последните пет места заемат Търговище, Кърджали, Видин, Силистра и Сливен. Причините се различават: в някои области водещо ограничение са доходите, в други — инвестиционната активност, заетостта или достъпът до инфраструктура. Затова общата позиция следва да се чете заедно с профила по отделните категории.

Съпоставката с останалите категории разкрива неравномерното разпространение на икономическата активност. София (столица) оглавява доходите и инвестициите, докато при пазара на труда първа е Варна, а при данъците води Монтана. Там, където бизнес активността е по-ограничена, по-трудно се създават работни места с висока производителност и заплащане; регионите с по-силен бизнес по-лесно привличат работна сила и поддържат широка данъчна основа.

Икономическото догонване зависи и от връзките между регионите

Не всички области извън лидерите се развиват с един и същ темп или под влияние на сходни фактори. За изоставащите области ключовият въпрос е как местните силни сектори могат да създадат повече връзки с местните доставчици и работници и да повишат производителността извън отделни големи предприятия. Конвергенцията е и въпрос на връзки между отделните области: по-добрият транспорт, мобилността на работниците и достъпът до обучение могат да свържат по-малките пазари с центровете, в които вече има търсене и капитал.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Смолян и Благоевград сред социалните лидери, столицата — с големи контрасти

София (столица) оглавява класирането по социално развитие, следвана от Пловдив, Варна и Смолян. Бургас и Благоевград също са в челото, докато последните пет места заемат София (област), Разград, Видин, Силистра и Монтана. Водещите позиции не са заети само от най-големите градски икономики: Смолян се отличава с образованието и околната среда, а Благоевград — с образованието и демографията. Мястото в общото подреждане прикрива разлики между отделните социални измерения. Една област може да има предимство по сигурност и екология, но да губи позиции заради застаряване или по-труден достъп до здравеопазване. Затова общото място е отправна точка за по-детайлен прочит.

Социалното класиране обединява демографска структура, достъп и качество на образование и здравеопазване, сигурност, околна среда и културен живот. Позициите по отделните категории често се разминават: София (столица) води в образованието и здравеопазването, но е сред последните по ред и сигурност и околна среда. Това отразява както предимствата на големия град, така и натоварването върху институциите и градската среда.

Демографията, образованието и здравеопазването задълбочават регионалните различия

Видин, Силистра и Монтана са сред областите в края на социалното класиране, заедно с Разград и София (област). Затрудненията не са ограничени само до Северозапада. Някои от тези региони се представят по-добре по сигурност или екология, но това не компенсира проблемите с достъпа до здравни услуги, неблагоприятната демография или образователните дефицити.

Социалните резултати са свързани и с икономическите. Застаряването увеличава търсенето на медицинска грижа, но свива местната работна сила и приходната база; слабият образователен обхват ограничава достъпа до качествени работни места; концентрацията на културни и здравни услуги в големите центрове насърчава миграцията към тях. Тези връзки могат да се усилват взаимно и да затрудняват догонването на областите с нисък общ резултат.

Доброто място в класацията не означава еднакъв достъп до услуги

Високата социална оценка не означава, че всяка местна общност получава еднакъв достъп до услуги. Средните стойности на областно ниво могат да прикриват различията между градовете и селата, особено по отношение на транспорт, училищна мрежа и достъп до здраве. Високите и ниските резултати не могат да се обяснят с една категория. В образованието близостта между областите е относително висока, но в здравеопазването има пропасти; по сигурност десет области постигат висок резултат.

***

Пълен текст на изследването, както и всички данни и материали - www.regionalprofiles.bg

***

Място на областите по икономическо и по социално развитие | Регионални профили 2026

